Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1992-1993 (*)

15 APRIL 1993

WETSVOORSTEL

betreffende het koopcontract tussen echtgenoten

(Ingediend door de heer Draps c.s.)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. *Inleiding : « Een aanbod aan de wetgever »*

Zie de inleiding van de toelichtingen bij het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van de hypotheekwet (Stuk nr 816/1 - 92/93).

Dit wetsvoorstel werd uitgewerkt door de heer Etienne Beguin, notaris te Beauraing.

2. *Toelichting bij het wetsvoorstel*

De wet van 14 juli 1976 heeft de gelijkheid tussen de echtgenoten bekrachtigd door hen gelijke bestuursbevoegdheden toe te kennen, en heeft ook hun volledige handelingsbekwaamheid bekrachtigd. Artikel 212, 3e lid, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt namelijk dat « het huwelijk de handelingsbekwaamheid van de echtgenoten niet wijzigt (...) ».

De wet handhaafde echter het verbod op koopcontracten tussen echtgenoten, onder voorbehoud van de vier uitzonderingen vermeld in artikel 1595 van het Burgerlijk Wetboek. Maar nu blijkt dat er geen grond meer is voor dit verbod. Hieraan lagen traditioneel de volgende overwegingen ten grondslag :

(*) Tweede zitting van de 48e zittingsperiode.

- 975 / 1 - 92 / 93

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1992-1993 (*)

15 AVRIL 1993

PROPOSITION DE LOI

relative au contrat de vente entre époux

(Déposée par M. Draps et consorts)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. *Note préliminaire : « Une offre de service au législateur »*

Voir la note préliminaire des développements de la proposition de loi modifiant l'article 1er de la loi hypothécaire (Doc. ne 816/1 - 92/93).

La présente proposition a été formulée par M. Etienne Beguin, notaire à Beauraing.

2. *Commentaire de la proposition de loi*

La loi du 14 juillet 1976 a consacré l'égalité entre les époux en leur reconnaissant des pouvoirs de gestion identiques et a consacré leur pleine capacité juridique. L'article 212, alinéa 3, du Code civil énonce en effet que « le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux (...) ».

Toutefois, elle a maintenu la prohibition de la vente entre époux, sous réserve des quatre exceptions énoncées par l'article 1595 du Code civil. Or il apparaît que les fondements de cette prohibition ont disparu. En effet, celle-ci est traditionnellement justifiée par les motifs suivants :

(*) Deuxième session de la 48e législature.

1. *Het risico dat de ene echtgenoot misbruik maakt van zijn invloed op de andere echtgenoot*

Dit soort misbruiken mag dan wel te vrezen zijn, toch houden ze geen specifiek risico in voor koopcontracten. Bovendien zouden de bepalingen van gemeen recht inzake bedrog of geweld hierop van toepassing zijn.

2. *De specifieke regels betreffende schenkingen tussen echtgenoten*

Er moest worden voorkomen dat echtgenoten elkaar onder het mom van een verkoop schenkingen deden en zo de specifieke regels inzake schenkingen onder echtgenoten en in het bijzonder het principe van de vrije herroeping van die schenkingen omzeilden. In dat geval zou het zowel de echtgenoten als hun legitimarissen vrij staan aan te tonen dat het een schenking betreft om de verrichting opnieuw te kwalificeren.

3. *Bescherming van de derden en inzonderheid van de schuldeisers*

Er werd voor gevreesd dat een van de echtgenoten zijn goederen zou onttrekken aan de vorderingen van zijn schuldeisers door ze aan de andere echtgenoot te verkopen. Nu blijkt dat de pauliaanse vordering (artikel 1167 van het Burgerlijk Wetboek) en de vordering tot verklaring van simulatie voldoende garanties bieden aan derden.

Het verbod op het sluiten van koopcontracten tussen echtgenoten komt nu voor als een anachronistisch gevolg van een oude wet die het de echtgenoten totaal onmogelijk maakte om onderling welk contract ook te sluiten. Gezien de volledige handelingsbekwaamheid en de gelijke rechten die aan de echtgenoten worden toegekend, moet artikel 1595 van het Burgerlijk Wetboek, dat jegens hen blijk geeft van een ongerechtvaardigd wantrouwen en bovendien aanleiding geeft tot discriminatie tussen gehuwde en ongehuwde paren, worden opgeheven. In de Franse wetgeving heeft de wet van 23 december 1985 tot hervorming van de huwelijksvermogenstelsels dit verbod afgeschaft.

Het verbod doet grote praktische problemen rijzen enerzijds voor echtgenoten die beiden een handelsactiviteit uitoefenen en die aan elkaar geen goederen kunnen verkopen en anderzijds voor echtgenoten die vennoot of aandeelhouder van vennootschappen zijn en die aan elkaar onder bezwarende titel geen aandelen van die vennootschappen kunnen overdragen. Artikel 15 van de wet van 12 juli 1979 op de landbouwvennootschap voert blijkbaar een afwijking in op dit principe door de overdracht van aandelen van een dergelijke vennootschap tussen echtgenoten onderling toe te staan (zie P. Harmel, Droit commun de la Vente, in Rép. Not., T. VII, L. 1, 1e deel, Brussel, Larcier, 1985, blz. 150, nr 122, nota 8).

1. *Les risques d'abus d'influence d'un époux sur l'autre*

Si ces abus sont à craindre, ils ne présentent pas de risque particulier en matière de vente. De plus, les dispositions du droit commun relatives au dol et à la violence trouveraient à s'appliquer.

2. *Les règles spécifiques aux donations entre époux*

Il fallait éviter que sous le couvert d'une vente, les époux ne se consentent des donations et tournent ainsi les règles spécifiques aux donations entre époux et spécialement le principe de la libre révocabilité de ces donations. Si tel était le cas, il serait loisible tant aux époux qu'aux héritiers réservataires de ceux-ci de démontrer le caractère libéral de l'opération pour la requalifier.

3. *La protection des tiers et spécialement des créanciers*

On craignait que l'un des époux ne soustraie ses biens aux poursuites de ses créanciers en les vendant à son conjoint. Il semble que l'action paulienne (article 1167 du Code civil) et l'action en déclaration de simulation offrent aux tiers des garanties suffisantes.

La prohibition de la vente entre époux apparaît aujourd'hui comme une séquelle anachronique de l'ancien droit qui frappait les époux d'une incapacité absolue de passer entre eux aucun contrat. La pleine capacité reconnue aux époux, de même que l'égalité des époux commandent l'abrogation de l'article 1595 du Code civil, qui est la manifestation d'une méfiance injustifiée à leur égard et qui, au surplus, crée une discrimination entre couples mariés et non mariés. Le législateur français a, par la loi du 23 décembre 1985 réformant les régimes matrimoniaux, supprimé cette prohibition.

Celle-ci pose des problèmes pratiques importants à certains époux qui exercent tous deux une activité commerciale et qui ne peuvent vendre de biens à leur conjoint ainsi qu'aux époux associés ou actionnaires de sociétés qui ne peuvent librement céder à titre onéreux à leur conjoint des titres de celles-ci. L'article 15 de la loi du 12 juillet 1979 sur la société agricole semble toutefois apporter une dérogation à ce principe et autoriser la cession entre époux de parts d'une telle société (en se sens, P. Harmel, Droit Commun de la Vente, in Rép. Not., T. VII, L. 1er, 1ère partie, Bruxelles, Larcier, 1985, p. 150, no 122, note 8).

Nu de oorspronkelijke gronden voor het verbod op het sluiten van koopcontracten tussen echtgenoten niet meer bestaan en de sancties van gemeen recht toepasbaar blijken te zijn, zou het nuttig kunnen zijn het verbod op het afsluiten van koopcontracten tussen echtgenoten op te heffen. Rekening houdende echter met de risico's op fraude — zonder die echter te overschatten — zou het koopcontract aan de goedkeuring van de rechtbank moeten worden onderworpen. Uit wetgevingstechnische overwegingen moet de procedure voor het sluiten van een koopcontract dezelfde zijn als die wanneer de ene echtgenoot het aandeel van de andere echtgenoot een of meer goederen overkoopt.

Si les fondements traditionnels de la prohibition de la vente entre époux ont disparu et si les sanctions du droit commun apparaissent applicables, il paraît opportun d'abroger le principe de l'interdiction de la vente entre époux. Cependant, compte tenu des risques de fraude, mais sans plus présumer celle-ci, il convient de soumettre l'acte de vente à l'autorisation du tribunal. Des considérations de légistique commandent d'adopter la même procédure pour la vente que celle organisée pour le rachat par l'un des époux de la part de son conjoint dans un ou plusieurs bien(s).

W. DRAPS
A. DUQUESNE
J. GOL
L. MICHEL

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Artikel 1595 van het Burgerlijk Wetboek wordt opgeheven.

Art. 2

In hetzelfde Wetboek wordt in hoofdstuk I, titel V, boek III een artikel 1397*bis* ingevoegd, luidende :

« Art. 1397*bis*. — Tussen echtgenoten kan geen koopcontract worden aangegaan dan door openbare verkoping of met toestemming van de rechtbank. »

Art. 3

In het Gerechtelijk Wetboek wordt in de eerste volzin van artikel 1253*quater* het cijfer « 1397*bis* » ingevoegd tussen het cijfer « 223 » en het cijfer « 1420 ».

16 oktober 1992.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 1595 du Code civil est abrogé.

Art. 2

Un article 1397*bis*, rédigé comme suit, est inséré dans le chapitre Ier du titre V du livre III du même code :

« Art. 1397*bis*. — Le contrat de vente ne peut avoir lieu entre époux qu'en vente publique ou moyennant autorisation du tribunal. »

Art. 3

Dans la première phrase de l'article 1253*quater* du Code judiciaire, le chiffre « 1397*bis* » est inséré entre le chiffre « 223 » et le chiffre « 1420 ».

16 octobre 1992.

W. DRAPS
A. DUQUESNE
J. GOL
L. MICHEL
P. BERBEN

Drukk.-Impr. SCHAUBROECK, Nazareth - (091) 89 02 11 - (02) 219 00 41